

ження – активізувати одну когнітивну категорію, співвідносячи її з іншою, в рамках однієї моделі і таким чином виокремити її саму або субмодель, до якої вона належить. Особливим випадком метонімії є культурний і релігійний символізм. Символічні метонімії як результат переробки людського досвіду виступають засобом розуміння релігійних та культурних концепцій і є поширеним стилістичним засобом кодування інформації. Усі стилістичні засоби мають прагматичне спрямування, тобто прагнення впливати на реципієнта з максимальним ефектом за допомогою вдалого використання нових і незвичних форм, продиктованих самим життям.

Список використаних джерел

1. Алексеев Ю.Г. Вербальные и иконические компоненты креолизованного текста в интракультурной и интеркультурной коммуникации (экспериментальное исследование): автореф. дисс. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.19 / Ю.Г. Алексеев. – Ульяновск, 2002. – 23 с.
2. Анисимова Е.Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов) / Е.Е. Анисимова – М.: Академкнига, 2003. – 128 с.
3. Белова А.Д. Стратегия соблазна в современной рекламе роскошных товаров / Алла Дмитриевна Белова // Лингвистика XXI столетия: нові дослідження і перспективи. – К., 2007. С. 56-67.

4. Исаева Л.В. Языковая игра в поликодовом рекламном тексте: автореф. дисс. ...канд. филол. наук: спец. 10.02.19 "Теория языка" / Л.В. Исаева – Тверь, 2011 – 15 с.

5. Кияк-Редькович Л.Т. Особливості поєднання вербальної та зображальної інформації у креолізованих інтернет-текстах малої форми (на матеріалі офіційних веб-сайтів кандидатів у президенти США на виборах 2008 року) / Кияк-Редькович Леся Тарасівна // Лингвистика XXI століття: нові дослідження і перспективи. – К., 2007. С. 157-165.
6. Лакофф Д. Женщины, огонь и другие опасные вещи: [монография] / Д. Лакофф // – Chicago: The University of Chicago press, 1990. – 631 с.
7. Лотман Ю.М. Структура художественного текста / Ю.М. Лотман. – М.: Искусство, 1970.
8. МакКормак Э. Когнитивная теория метафоры / Э. МакКормак // Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990. – С. 358 – 386.
9. Мацько Л. І., Мацько О.М. Риторика / Л.І. Мацько, О.М. Мацько. – Київ Вища школа, 2003. – 311 с.: 384 с.
10. Огилви Д. Тайны рекламного двора. Советы старого рекламиста / Дэвид Огилви. – М.: Финстатинформ, 1994. – 189 с.
11. В.Ф.Петренко та О.А.Коротченко Образная сфера в живописи и литературе. Визуальные аналоги литературных тропов // Психология. Журнал Высшей Школы Экономики. 2008. Т.5. №4. С.19-40.
12. П. Рикёр. Конфликт интерпретаций: Очерки о герменевтике / П. Рикер. – М.: Канон-Пресс-Ц: Кучково поле, 2002. – 704 с.
13. Grunig B.-N. Les mots de la publicité/ Blanche-Noel Grunig. – Paris: CNRS, 1998. – 265 p.
14. Maingueneau D. Analyser les textes de communication / Dominique Maingueneau. – Paris: Dunod, 1998. – 208 p.
15. Le Figaro magazine #20539, 14 août 2010.
16. Elle 3453, 2 mars 2012.
17. Marie-Claire #687, novembre 2009.
18. Elle # 3243, février 2008.
19. Elle #3270, septembre 2008.
20. Elle #3321, 21 août 2010.

Надійшла до редколегії 25.09.15

O. Soboleva, PhD, AP

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

METAPHORIC AND METONYMIC TENDENCY OF ADVERTISING COMMUNICATION

The article deals with the visual creolized texts of small form, namely advertising messages where the stylistic tropes are actively used. These are powerful rhetorical means, easily accepted without any considerable efforts from the recipient and designed for a long-term impact. The author gives several examples of the functioning mechanism of visual metaphor and metonymy in printed and virtual advertising communication and their impact on the eventual consumer.

Keywords: creolized text, visual tropes, advertising image, visual semantic, metaphor, metonymy.

E. Соболева, канд. филол. наук, ассист.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченка, Киев

МЕТАФОРИЧЕСКАЯ И МЕТОНИМИЧЕСКАЯ НАПРАВЛЕННОСТЬ РЕКЛАМНЫХ СООБЩЕНИЙ

В статье рассматриваются визуальные креолизованные тексты малой формы, а именно рекламные сообщения, в которых активно используются визуальные стилистические тропы. Они выступают мощными риторическими средствами, легко воспринимаются, не требуя больших языковых усилий со стороны получателя информации, и рассчитаны на длительное воздействие. Автор приводит несколько примеров механизма функционирования визуальных метафор и метонимий в печатных и виртуальных рекламных сообщениях и их влияние на конечного потребителя.

Ключевые слова: креолизованный текст, визуальные тропы, рекламный образ, визуальная семантика, метафора, метонимия.

УДК 811.133.1'42'37:82-2Ван Лерберг

Д. Чистяк, канд. філол. наук, асист.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ТЕКСТОВА КОНЦЕПТОСФЕРА У ПОЕТИЦІ Ш. ВАН ЛЕРБЕРГА

На матеріалі поетичних текстів класика бельгійської літератури Ш. Ван Лерберга досліджено основні міфопоетичні та концептуальні моделі його авторської картини світу. Виявлено різні аспекти контамінації античної та біблійної міфопоетичних парадигм, що створили оригінальну концептосферу текстів бельгійського символіста. Запропоновано компаративний аналіз текстів Ш. Ван Лерберга з текстами інших знакових письменників бельгійського символізму для виявлення загального міфопоетичного фонду цього літературного напрямку.

Ключові слова: лінгвопоетика, міфопоетика, концепт, образ, символ, авторська картина світу.

Проблема реконструкції авторської картини світу віддавна привертає увагу дослідників різноманітних філологічних дисциплін, які проводять аналіз закономірностей функціонування художнього тексту. Термін текст при цьому слід розуміти якнайширше, приміром, згідно із О. Селівановою, як "цілісну семіотичну форму психо-мовленнєво-мисленнєвої діяльності, концептуально і структурно організованої, діалогічно вбудованої в інтеріоризоване буття й семіотичний універсум етносу та цивілізації, що слугує прагматично направленим посередником комунікації" [8, с. 32]. Водночас аналіз авторської мовної свідомості пов'язано із ретрансмісією у певному художньому тексті авторських "текстових концептів" (О. Кагановська), змодельованих відповідно до реалізації у ньому лінгвокультурної семіосфери (у ключі

Ю. Лотмана). Лінгвопоетичний аналіз художнього тексту (у парадигмі наукових студій акад. В. Виноградова, Г. Винокура, В. Задорнової, І. Гальперіна, З. Тураєвої, З. Хованської, школи інтерпретативної семантики Ф. Растье) пов'язаний із пошуком текстових структур, які виявляють "образ автора", "авторську інтенцію", "авторську картину світу" у зв'язках із естетичним фактом, а тому лінгвокогнітивний аспект аналізу лінгвоментальних особливостей художнього тексту саме в лінгвопоетичному річизі виступає винятково перспективним. Разом із тим, дослідження міфопоетичного рівня художнього тексту є одним із актуальних і перспективних напрямків сучасних філологічних студій. Це пов'язано із включенням процесів міфопоетичного знакутворення в широкі семіотичні контексти, тенденцією до "реміфоло-

гізації" (Є.М. Мелетинський) людської свідомості на основі закономірностей міфічного світовідчуття. Міфічний субстрат не лише детермінує структурно-семантичний інваріант художнього тексту, бере участь у формуванні авторської картини світу, але й забезпечує її інтеракцію з ширшими семіотичними утвореннями – міфологічною картиною світу етносу та її проекцією в культурний контекст певної доби в інтертекстуальній взаємодії. Методика лінгвопоетичного аналізу різних рівнів художнього тексту з виявлення міфопоетичної концептуалізації, синтезована нами в попередніх розвідках [9], буде використана і в даній роботі.

Актуальність дослідження авторської картини світу у текстах знакових європейських письменників полягає у включеності процесів концептуалізації у широкі культурні семіотичні контексти, що генерують структурно-семантичне ядро художнього тексту. Метою статті є моделювання авторської картини світу у поетиці класика бельгійської літератури Ш. Ван Лерберга, на матеріалі масиву поетичних текстів (поема "Соляна", поетичні збірки "Меживиддя" і "Свина пісня"). Предметом дослідження виступає авторська концептуалізація в текстах Ш. Ван Лерберга та низки інших представників франкомовного символістського руху, а об'єктом дослідження – вербалізоване структурно-семантичне ядро авторської картини світу раннього Ш. Ван Лерберга. Наукова новизна статті полягає у першому комплексному аналізі елементів авторської концептуалізації у поетичній творчості Ш. Ван Лерберга в міфопоетичному аспекті, хоча розпорошені елементи такого аналізу простежуються у працях акад. Г. Ванвелькенхайзена [24], Ж. Гійома [13], Р. Гоффена [12], Л. Крістофа [10], П. Лауде [14], Х.-Й. Лопе [15], Х. Зіпмана [18] та акад. Р. Труссона [19; 20].

Поема "Соляна" (1886), один із перших опублікованих творів Ш. Ван Лерберга, друкувалася за життя автора лише частинами. "Спів Другий" побачив світ у колективній збірці "Парнас Молодої Бельгії" ("*Parasse de la Jeune Belgique*"), яка презентувала у Франції наймолодше покоління бельгійських поетів, у паризькому видавництві Леона Ванье 1887 р. Другу частину "Співу Першого" (рядки 39–107) було опубліковано у брюссельському часописі "Плеяда" ("*La Pléiade*"), у № 2 за 1890 р. Початок "Співу Першого" та "Спів Третій" не друкувалися. Їх було зафіксовано у I томі "Щоденника" Ш. Ван Лерберга, згідно з яким уже після смерті поета, у 1968 р. акад. Г. Ванвелькенхайзен [23], а також Р. Гоффен реконструювали текст поеми [12], яким ми й послуговувалися для аналізу тексту й виконання українського перекладу [2, с. 19–32]. Визнаний біографом Ш. Ван Лерберга А. Мокелем як "найменш авторський твір" [24, с. 319] поета, поема "Соляна" однак постає надзвичайно цінним джерелом для виявлення первнів авторської картини світу. У 1886 р. поет іще перебував під значним впливом літературних кумирів свого покоління – Ш. Бодлера, П.-М. Верлена, Сюллі-Прюдома, Ф. де Вільє де Ліль-Адана, Е. А. По, А. Ч. Свінберна, М. Метерлінка, а також візуального ряду живопису (передусім прерафаелітів Е. Берн-Джонса, Д. Г. Росетті, а також С. Боттічеллі, Кейт Грінвей, А. Г. А. Едельфельта, Ж.-Ж. Еннера, Ф. Кнопффа, Ф. Ропса [докл. див.: 20]). Поетова *juventia* майже цілком була присвячена портретуванню лірично-еротичних образків юнок, які перебувають у конфлікті між чуттєвим переживанням плотського кохання та неспромогою його втілення через моральний імператив християнського виховання. У своїх кращих ранніх творах, що згодом увійшли до збірки поезій "Меживиддя" (1898) [21], Ш. Ван Лерберг сублімує еротичний потяг у плані сакралізації образу Діви, що постає еманцією пейзажу і водночас проникненням у цей світ потойбічного, трансцендентного. Проекція

вищого начала відбувається як на рівні метаобразу ЖІНКА-ДИТИНА, так і на рівні його атрибутів – рослинних, тваринних, астральних тощо. Таким чином, відбувається символізація позірного матеріального світу як аналогії істинного й вічного духовного світу субстанції. Перехід від субстанціонального до матеріального і навпаки становить підґрунтя сюжетної колізії більшості поезій Ш. Ван Лерберга другої половини 1880-х – першої половини 1890-х рр.

Проте саме у поемі "Соляна" автор уперше виводить цей конфлікт на рівень широкого філософського узагальнення авторської концептосфери, – на засадах символістської поетики. Справді, 1886 рік ознаменувався для Ш. Ван Лерберга не так маніфестом символістської школи Ж. Мореаса, як знайомством із двома знаковими текстами Метра французького символізму С. Малларме – "Іродіадою" та "Полуднем фавна", – їх юний поет у "Щоденнику" назвав "справдешньою революцією" [24, с. 297], і відразу після них було створено "Соляну". Проте твердження Л. Крістофа про те, що "Соляна – то заблудла Іродіада" [10, с. 28] – гіперболізоване. Вочевидь, схожість між трьома текстами зустрічаємо як у стилістиці (александрійські вірші, несуттєве членування рядків, довгі фрази, подекуди безвидимого асоціативного зв'язку), так і на образотематичному рівні: поема Ш. Ван Лерберга, як і твори французького класика, характеризує статика часопростору, тонке портретування внутрішнього стану актантів (Соляна, Іродіада, Фавн), корелятив мезоконцептів ЮНІСТЬ і КРАСА як іррадіації мегаконцепту ВІЧНІСТЬ поряд із антагоністами, які виступають протилежною іпостасю його "я" (метаобраз СТАРЕ мегаконцепту СМЕРТЬ в актанті Годувальниця, актант Спокусник із образом "голос Матері"). Однак є і кардинальні відмінності: актант Іродіада – втілення міфемі Нарциса (метаобраз КРАСА ДЛЯ СЕБЕ мезоконцепту КРАСА), тоді як актант Соляна, відповідно до постулатів рейнофламандської містики, постає корелятом сакральної акції "екстаз" мегаконцепту КОХАННЯ (міфемі БОГ та мезоконцепт ІСТИНА). Згідно з поетовим задумом у "Щоденнику", головна героїня мала інтегрувати семантику образів "вечірньої зорі, Люцифера й Венери, найпрекраснішого з ангелів" [12, с. 47]. Таким чином, у тексті наявний конфлікт між ригористичним середньовічним концептом ЦНОТА як апелята мегаконцепту ВІЧНЕ ЖИТТЯ (і, відповідно, концепту ГРІХ як апелята мегаконцепту ВІЧНА СМЕРТЬ) й античним міфопоетичним концептом (далі – МПК) ЕРОС як апелята концепту ВІЧНЕ ЖИТТЯ. Синтез цих концептів полягає в образній дихотомії: актант Соляна означений як "Навіки Заснула", тоді як характеристика довколишнього пейзажу через образ "Античного Полудня" постає корелятом міфопоетичного метаобразу СОНЦЕ мегаконцепту ЖИТТЯ (тут відчуїна алюзія на "Полудень фавна" С. Малларме). Зауважимо, що концептуалізація КОХАННЯ як вищого рівня емоційного контакту із трансцендентним началом, міфемою Бог, із подальшим переходом у локус іншобуття (мегаконцепт ВІЧНЕ ЖИТТЯ) – поширений мотив у текстах тогочасних письменників-символістів ("Аксель" і "Акедіссеріль" Ф. де Вільє де Ліль-Адана, "Принцеса Малена" М. Метерлінка, "Іродіада" С. Малларме тощо). Новаторським у поемі Ш. Ван Лерберга постає заперечення традиційної християнської моноцентричної моделі світобудови (метаобраз НЕБО як локус мегаконцепту ВІЧНЕ ЖИТТЯ й міфемі Бог наявний у метаобразах-актантах Ангели). Її антагоністами постають актанти Спокусник і Соляна. Завдяки реалізації у них мегаконцепту КОХАННЯ відбувається зміна моделі на поліцентричну (через дію "запліднення довоколишніх істот і речей", які прагнуть реалізації себе через КОХАННЯ):

відповідно до постулатів античної філософії: у фіналі можна зауважити і платонівський міфопоетичний концепт ДУША СВІТУ, і міфопоетичний концепт АПЕЙРОН, наявний у філософській системі Анаксимандра, і мезоконцепт ВОГОНЬ як корелят ВІЧНОГО ЖИТТЯ в Емпедокла, і міфопоетичний концепт ЕРОС у філософській інтерпретації орфіків... Оригінальною також у поемі "Соляна" виступає кореляція античного світовідчуття із положеннями позитивістської філософії науки. Так, пізньоелліністичний пантеїзм і спостереження Ф. В. Гершеля щодо розвитку сонячної системи урівноважуються у Ш. Ван Лерберга на рівні далеких аналогій у схематизмі довжелезної ремарки, яка, на думку А. Мокеля, "зіпсувала всю поему" [24, с. 320]. Утім, розвиток окреслених тенденцій відбувся в наступному великому ліро-епічному полотні поета, збірці "Євина пісня" (1906) [22], який також потребує ґрунтовного лінгвокогнітивного та лінгвопоетичного аналізу.

Поема "Євина пісня" вийшла друком у паризькому видавництві "Меркюр де Франс" у 1904 р. і неодноразово перевидався (востаннє у 1980 р. у брюссельському видавництві Жака Антуана). Надзвичайна музичність поезій надихнула кількох талановитих композиторів: 10 мелодій за поезіями "Євиної пісні" створив Габріель Форє (опус 95). Шість поезій інструментував француз Поль Лакомб, низку творів поклав на музику бельгійськ Роберт Херберіс. В Україні окремі поезії зі збірки перекладали М. Рильський, В. Ткаченко та автор цих рядків. Поема викликала схвальну рецепцію відомих письменників і критиків. Е. Верхарн вітав "великого вільного поета", К. Лемоньє охрестив Ш. Ван Лерберга "одним із найбільших поетів нашого часу" А. Мокель назвав поему "шедевром символізму", а журнал "Молода Бельгія" вустами А. Жіро визнав її автора "золотоперим поетом" [2, с. 357]. Відзначила твір і німецькомовна еліта: Р.М. Рільке, Г. фон Гофманшталь та С. Георгіє. Такий резонанс слушно пов'язати не так із новаторськими композиційними характеристиками поеми (застосування вільного вірша, багате музичне інструментування, градуйоване розгортання символізму), як із її образно-ідейним навантаженням. Сучасник автора, літературний критик Ж. Рансі слушно зауважив, що "Євина пісня" привертала увагу читача саме як "філософська поема пантеїзму" [2, с. 358]. Нам варто додати, що саме пантеїстично-вітаїстичний пафос твору (в якому відчуваються філософські впливи А. Шопенгауєра, Ф. Ніцше, Г. Тібергієна, Л. Бюхнера) становив його принципове новаторство, тож слушно вважати поему предтечею у французькій поезії модерністського натуризму, що його уособлювали такі різні літератори, як А. Жід, Р. Гіль, Ф. В'єль-Гріфен чи Ф. Жамм. Натуристичний пафос поеми досягається шляхом медіації двох полярних систем – християнської та міфологічної (давньогрецької), на яких будується авторська міфопоетична картина світу. Тож редукованою здається інтерпретація конфлікту "Євиної пісні", подана Ж. Гійомом як "прогресивне проникнення у Єву Сатани, який деформує божественні поривання й порухи", як прогресія спокушання Нечистим для "утілення чуттєвої, а згодом і інтелектуальної гордині" [13, с. 290]. У тексті функції "Сатани" перебирають античні божества, щоправда, позбавлені негативного маркування.

Зачин поеми представляє "одснилу Богом Єву" [2, с. 53], яка відділяється від божественного начала для сотворіння-називання речей Едему, водночас у тексті зауважується, що вона – "людська дитина" [2, с. 54]. Ця дихотомія між божественним і земним-природним уже запрограмувала конфлікт: між моноцентризмом християнського Бога та античним пантеїзмом. Прокидання Єви у Господі пов'язане, вочевидь, зі сповідуюною друзями Ш. Ван Лерберга М. Метерлінком та Марією Башкирцевою ідеєю "всесвітньої душі", у межах якої існує монада картезіанської *ges cogitans* (у поемі Єва "мислить душею" [2, с. 57]).

Концепт ДУША інтерпретується у Ш. Ван Лерберга як органічна частка платонівської ідеологеми "Всесвітня Душа", перекодованої у неоплатонічній і згодом – у патристичній традиціях. Таке спостереження передбачає дію взаємопроникнення одиничної та всезагальної ДУШ через еманацию внутрішніх мисленнєвих і чуттєвих сил. Контакт оспівувачки Едему із довкіллям – обопільний. Речі, суті в райському саду, постають не пасивним началом, підвладним Богові-Логосу. У цьому відмінність агенса Єви від групи актантів Янголи, що перебувають під беззаперечним диктатом міфологеми Бог-Отець, а також слугують прямою проекцією його ДУШІ без урахування картезіанської *ges cogitans*. Слушно відзначити, що в першому циклі поеми відбувається поступова прогресія головної героїні від прямої еманации божественної енергії (функціонування у межах семантики топосу Едем як прямої проекції ідеологеми Душа Світу) до становлення осмисленого розуміння того факту, що патристична тріада "Добро – Краса – Світло", уособлена в топосі Саду, через свою іманентність передбачає відсутність динаміки. Саме через концептуалізацію агенса Єви як приналежної до мезоконцепту ЛЮДИНА Ш. Ван Лерберг розкриває позитивістську модель її ініціаційного шляху – через розкриття динаміки *ges cogitans* як рушія до самовдосконалення.

Таке розкриття динаміки процесів творчого осмислення і перетворення буття окреслюється через виведення в тексті архаїчної картини світу. Справді, окрім актантної групи Янголи у топосі Едем функціонують і групи античної семантики – персонажі давньогрецької міфології, а також німецької фольклорної традиції, що виступають носіями опозитивної до Ангелів семантики. Таким чином в Едемі мешкають оманливі русалки, темні феї-тіні, непокірні стихії, німфи, Венера, змій-спокусник і юний бог Ерот, до якого Єва проймається по-античному чуттєвим коханням, що стає апофеозом циклу "Спокуса". Слушно відзначити, що іманентність теоцентричної моделі буття, виведена у першому циклі поеми, руйнується в подальших розділах. Мезоконцепт КОХАННЯ розкривається через функціонування у тексті низки архаїчних семантичних опозицій, що маркуються як позитивно (приміром акція цвітіння, метаобраз ВЕСНА, міфопоетичний концепт ЖИТТЯ), так і негативно (приміром дія сну, метаобраз ТЕМНЕ, міфопоетичний концепт СМЕРТЬ). Водночас контакт із античними божествами, а також оприявлення дії кохання перекодує героїню в неунікненності вічних метаморфоз матерії у структурі стихій (вода для русалок, вогонь для фей), у яких Життя і Смерть постають лише фазами різних ланок еволюції. Таке перекодування архаїчної семантики у гераклітівському ключі (ідеологема "вічного плинну") можна ототожнити і з подальшими семантичними нашаруваннями (еволюціоністська теорія О. Конта, концепт ДУША в інтерпретації Г. Тібергієна, діонісійська концептосфера у Ф. Ніцше), що передбачають розуміння Євою відносності моноцентричної моделі світу й право кожної монади на вибір циклів життя-смерті замість іманентності вічного безконфліктного буття у лоні Господньої енергії. Героїня обирає екзистенційний, глибинний контакт зі смертним довкіллям, апофеозом якого стає вакхічний екстатичний танець із блискавками, янголицями-хвилями, янголицями-вогневицями тощо з подальшим згасанням у повечірньому співі. Слушно зауважити, що діонісійська семантика (вочевидь, просякнута ніщеанськими впливами) тут функціонує поряд із уже окресленою нами платоністичною ідеологемою Світової Душі, адже релевантним постають взаємне проникнення енергетичних імпульсів між агенсом Євою та її рослинними, тваринними і мінеральними корелятами, а також стихіями. Дія згасання героїні не постає негативно маркованою. Вона передбачає воз'єднання у "божому подиху весни" [2, с. 116], що

імплікує наступне народження співу на початку нового природного циклу. Єва перейшла з іманентного сну в божественній вірі у вічне буття у метемпсихозі розмаїтих кіл одухотвореної матерії. При цьому у творі відсутня категорична аксіологічна установка на Добро та Зло, Гріх та Істину, зате присутній вітаїстичний пафос потреби глобального контакту з природними силами, у хаотично-космічному поєднанні яких об'являється Буття.

Вочевидь, аналіз найхарактерніших текстів поетичного доробку класика бельгійської літератури Ш. Ван Лерберга в лінгвопоетичному ключі виявив певні закономірності функціонування авторської картини світу. Для ранньої творчості письменника (поетична збірка "Міжвиддя", поема "Соляна") характерні впливи прецедентних текстів французьких символістів у плані проєкції актантів-міфем Нарциса та Іродіади (мезоконцепти КРАСА та ЮНІСТЬ мегаконцепту ВІЧНЕ ЖИТТЯ). Поряд із тим, для автора характерна оригінальна нейтралізація теоцентричної моделі (мезоконцепт ЧИСТОТА, міфема Бог, мегаконцепт ВІЧНЕ ЖИТТЯ) через уведення міфопоетичного концепту ЕРОС (корелят мегаконцепту ВІЧНЕ ЖИТТЯ, міфопоетичні ідеологеми Душа Світу, Апейрон, мезоконцепт-міфологема ВОГОНЬ), пов'язаного з постулатами німецької та фламандської містики, а також позитивістською парадигмою II пол. XIX ст. Аналіз пізньої творчості Ш. Ван Лерберга (поема "Євина пісня") фіксує контамінацію кількох міфопоетичних парадигм. У першому розділі тексту наявна ідеологізація концепту ДУША в плані синтезу енергетичних імпульсів актанту Єва, групи актантів Ангели і топосу Едем як проєкції міфологеми Бога-Отця. У другому розділі відбувається градуїований розпад цієї лінгво-метальної моделі під впливом внутрішньої динаміки образу Єви як проєкції божественного начала: замість прямої проєкції актант синтезує низку міфопоетичних моделей античного світовідчуття (концепт-міфологема ЕРОС, мезоконцепт КОХАННЯ, міфем Сирен, Венери, німф і стихій). Третій і четвертий розділи імплікують зміну топосу Едем шляхом проєкції у нього метаморфоз, які стали модульними внутрішніх станів героїні з подальшим екстатичним контактом зі стихіями, які зберігають потенціал структуротворення буття.

Таким чином, аналіз авторської концептуалізації у поетиці Ш. Ван Лерберга виявив функціонування у його текстах оригінальної авторської картини світу, побудованої на контамінації різноманітних ментальних міфопоетичних моделей. Перспективним вважаємо подальше дослідження ключових аспектів концептосфери письменника в його прозових, драматичних текстах, а також в есеїстиці з подальшим компаративним аналізом з авторськими картинами світу інших представників поетики бельгійського символізму для виявлення загального міфопоетичного фонду цього знакового мистецького явища.

D. Chystiak, PhD, AP

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE CONCEPTUAL SPHERE IN CHARLES VAN LERBERGHE'S POETICS

The essential conceptual and mythopoetical models of the functioning of the author's worldview in poetic texts of the well-known Belgian French-speaking writer Charles Van Lerberghe are investigated. The most important aspects of contamination of Ancient Greek and Biblical mythopoetical paradigms and the way in which they generate the conceptual sphere of Belgian symbolist texts are shown. It is suggested to perform the comparative analysis of texts by Charles Van Lerberghe and those of other important writers of Belgian symbolism to model the system of mythopoetical worldview of that literary trend.

Keywords: linguopoetics, mythopoetics, concept, image, author's worldview

Д. Чистяк, канд. філол. наук, асист.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченка, Киев

ТЕКСТОВАЯ КОНЦЕПТОСФЕРА В ПОЭТИКЕ Ш. ВАН ЛЕРБЕРГА

В статье на материале текстов классика бельгийской литературы Ш. Ван Лерберга раскрывается функционирование мифопоэтической концептосферы. Анализируется генезис основных образных и концептуальных парадигм, которые генерируют особенности авторской картины мира. Предложен компаративный анализ текстов Ш. Ван Лерберга с текстами других знаковых писателей бельгийского символизма для выявления общего мифопоэтического фонда этого литературного направления.

Ключевые слова: лингвопоэтика, мифопоэтика, концепт, образ, символ, авторская картина мира.

Список використаних джерел

1. Бурбело В. Б. Лінгвопоетика французької словесності IX–XVIII ст. [Монографія] / Валентина Броніславівна Бурбело. – К.: Київський університет, 1999. – 251 с.
2. Ван Лерберг Ш. Вибрані твори / пер. з франц., передм., післям. та прим. Д.О. Чистяк / Шарль Ван Лерберг. – К.: Журнал "Радуга", 2013. – 416 с.
3. Винокур Г.О. Филологические исследования. Лингвистика и поэтика / Григорий Осипович Винокур. – М.: Наука, 1990. – 452 с.
4. Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика / Виктор Владимирович Виноградов. – М.: Изд-во АН СССР, 1963. – С. 3–201.
5. Кагановська О. М. Текстові концепти художньої прози (на матеріалі французької романістики середини XX сторіччя): Монографія / Олена Марківна Кагановська. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2002. – 292 с.
6. Лотман Ю.М. Внутрі мислящих миров. Человек – текст – семиосфера / Юрий Михайлович Лотман. – М.: Языки русской культуры, 1996. – 464 с.
7. Ніконова В. Г. Художній концепт: поетико-когнітивний підхід / В.Г. Ніконова // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія. – 2006. – Т. 9. – № 2. – С. 51–59.
8. Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Елена Александровна Селиванова. – К.: Брама, Изд. Вовчок Р. Ю., 2004. – 336 с.
9. Чистяк Д.О. Структура міфічної ізопоії у франкомовному художньому тексті / Чистяк Д.О. // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць / відп. ред. А. Д. Белова. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. – Вип. 43. – С. 259–265.
10. Christophe L. Charles Van Lerberghe / Lucien Christophe. – Bruxelles: Office de la publicité, 1943. – 80 p.
11. Davignon H. Charles Van Lerberghe et ses amis / Henri Davignon. – Bruxelles: Académie Royale de Langue et de Littérature Françaises, 1952. – 181 p.
12. Goffin R. Solyane: un chef-d'oeuvre oublié / Robert Goffin. – Paris: Seghers, 1969. – 56 p.
13. Guillaume J. Essai sur la valeur exégétique du substantif dans les Entrevisions et La chanson d'Eve de Van Lerberghe / Jean Guillaume. – Bruxelles: Palais des Académies, 1956. – 304 p.
14. Laude P. Lecture de La Chanson d'Eve de Charles Van Lerberghe / Patrick Laude. – New York: Peter Lang Inc., 1994. – 150 p.
15. Lope H.-J. Marges d'un poème philosophique-panthéiste et enthousiasme lyrique dans La chanson d'Eve (1904) de Charles Van Lerberghe / Hans-Joachim Lope. // Charles Van Lerberghe et le Symbolisme / éd. par H. Siepman et R. Trousson. – Dme-Verlag, 1988. – P. 27–62.
16. Mallarmé S. Œuvres complètes / éd. par H. Mondor et G. Jean-Aubry / Stéphane Mallarmé. – Paris: Gallimard, 1945. – 1660 p.
17. Mockel A. Esthétique du Symbolisme / Albert Mockel / Choix et présentation de Michel Otten. – Bruxelles: Palais des Académies, 1962. – 256 p.
18. Siepman H. "Belle de n'être pas encore": virtualité et potentialité dans la poésie de Van Lerberghe / Helmut Siepman // Charles Van Lerberghe et le Symbolisme / éd. par H. Siepman et R. Trousson. – Dme-Verlag, 1988. – P. 80–97.
19. Trousson R. Charles Van Lerberghe. Le poète au crayon d'or: Biographie / Raymond Trousson. – Bruxelles: AML Editions, Labor, 2001. – 448 p.
20. Trousson R. Les opinions littéraires de Van Lerberghe dans son Journal inédit / Raymond Trousson // Charles Van Lerberghe et le Symbolisme / éd. par H. Siepman et R. Trousson. – Dme-Verlag, 1988. – P. 128–163.
21. Van Lerberghe Ch. Entrevisions / Charles Van Lerberghe. – Bruxelles: Paul Lacomblez éd., 1898. – 150 p.
22. Van Lerberghe Ch. La Chanson d'Eve / Charles Van Lerberghe. – Bruxelles: La Renaissance du Livre, 1924. – 215 p.
23. Van Lerberghe Ch. Solyane / Charles Van Lerberghe // Bulletin de l'Académie Royale de Langue et Littérature Françaises. – 1967. – Tome XLVI. – P. 325–337.
24. Vanwelkenhuyzen G. Solyane de Charles Van Lerberghe / Gustave Vanwelkenhuyzen // Bulletin de l'Académie Royale de Langue et Littérature Françaises. – 1967. – Tome XLVI. – P. 285–337.

Надійшла до редколегії 25.09.15